

ADRESNÝ TICKETING A KARTA FANOUŠKA JAKO NÁSTROJE BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY PROTI DIVÁCKÉMU NÁSILÍ V EVROPĚ

NOMINATIVE TICKETS AND FAN IDENTIFICATION CARD AS TOOLS OF SECURITY POLICY AGAINST SPECTATOR VIOLENCE IN EUROPE

Vendula Divišová

Masarykova Univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií

ABSTRAKT

Článek se zaměřuje na adresný ticketing a kartu fanouška jako nástroje bezpečnostní politiky v oblasti diváckého násilí v Evropě. Ty jsou v některých zemích stále hojně debatovány a mnohdy prezentovány téměř jako všelék v boji proti fotbalovým chuligánům. A to i navzdory četným kritikám a skutečnosti, že některé země poté, co opatření zavedly, od nich zase upustily. Text poskytuje přehled argumentů hovořících ve prospěch přijetí těchto opatření a stejně tak argumentů, které opatření kritizují. Na základě těchto dat pak analyzuje efektivitu těchto nástrojů v boji proti (potenciálním) „potížistům“ na fotbalových stadionech a v jejich okolí. Opatření jsou nakonec zhodnocena v kontextu situační prevence zločinu.

ABSTRACT

The article deals with nominative tickets and fan identification card as tools of security policy against spectator violence in Europe. These are still hotly debated in some of the countries and frequently presented as some sort of panacea in the area of football hooliganism. This occurs despite numerous criticism and the fact that some other countries after having experienced the measures have already abandoned them. The paper thus summarizes the arguments supporting adoption of these measures as well as the statements arguing against them. Based on these data it analyses the effectiveness of these instruments in their fight against (potential) troublemakers in the football stadia and its surroundings. Finally, the measures are evaluated in the context of the situational crime prevention.

I. ÚVOD

Evropa si nedávno připomínala tzv. Heyselovu tragédii u příležitosti jejího třicetiletého výročí. Neadekvátní politika prodeje vstupenek a ruku v ruce s tím segregace fanoušků obou soupeřících týmů do značné míry napomohly propuknutí násilných výtržností a chaosu vedoucích ke smrti desítek lidí a zraněním stovek dalších. Na to reagovala *Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech* přijatá jen o pár měsíců později Radou Evropy. Ta mezi stěžejními opatřeními, která měla do budoucna podobným tragédiím předcházet, uvádí právě efektivní segregaci fanoušků soupeřících týmů na stadionu, k čemuž má přispívat zejména přísná kontrola prodeje vstupe-

nek. Zároveň signatáře nabádá k přijetí nutných kroků za účelem, aby se na stadion nedostali „známí nebo potenciální potížisté“¹.

Tyto úvahy se v následujících letech zhmotnily především v tzv. vstupenkách na jméno (v ČR nazýváno jako *adresný ticketing*) a tzv. kartách fanouška. Některé země opatření přijaly a později se rozhodly od něj ustoupit. Jiné jej v obdobích, kdy je divácké násilí prezentováno jako naléhavý problém vyžadující rázná protiopatření, nicméně stále vnímají téměř jako určitý všelék. Opakovaně jsou tato opatření navrhována i v České republice (zejména od roku 2010) a adresný ticketing byl od roku 2014 zakotven do slovenské legislativy upravující pořádání veřejných sportovních utkání. Je proto na místě podívat se na dosavadní zkušenosti a vývoj v této oblasti v jiných částech Evropy.

Článek si klade za cíl zodpovědět dvě výzkumné otázky, a to: (1) jaké argumenty doprovázejí přijetí adresného ticketingu a tzv. karty fanouška a (2) jaké argumenty vedly naopak k rozhodnutí od opatření ustoupit anebo jsou hlavním nástrojem kritiků. Odpovědi na obě otázky povedou k závěrečnému zhodnocení vhodnosti a efektivity opatření.

II. DĚICTVÍ HEYSELOVY TRAGÉDIE: IMPERATIV SEGREGACE

Hlavním důvodem toho, že začaly být vstupenky na jméno jako nástroj předcházení násilných incidentů zejména na fotbalových stadionech diskutovány a zaváděny, byla potřeba všechny návštěvníky stadionu identifikovat. A to zejména proto, aby tak mohlo být dosaženo co nejefektivnějšího oddělení soupeřících fanoušků, lépe odhalit případné „potížisty“ a zabránit přístupu na stadion osobám s uloženým trestem zákazu vstupu. Adresný ticketing měl navíc bojovat proti černému trhu s lístky. Překupování a padělání lístků totiž mohlo toto kontrolované oddělení fanoušků narušit. Koupě vstupenky na jméno vyžaduje, že si každý zakoupí lístek jen po předložení identifikačního průkazu. A ideálně i to, že je identita znovu kontrolována při vstupu na stadion. Pokud tomu tak není, nelze splnění výše jmenovaných cílů garantovat. Potřebnou identifikaci pak může při nákupu vstupenky, ale zejména při samotném vstupu, zajistit právě tzv. karta fanouška (resp. identifikační karta fanouška). Tou se má každý prokazovat při vstupu na stadion. Fotografie na kartě hned umožňuje totožnost fanouška ověřit. Údaje na kartě jsou navíc snímatelné pomocí čtečky nebo čipu uvnitř karty. Odpadá tak nutnost se pokaždé legitimovat občanským průkazem a údaje z něj kontrolovat, což by značně zpomalilo proces vpouštění fanoušků na stadion.

Podobné karty zvažovali mezi prvními v Británii v kontextu Heyselovy a Bradfordovy tragédie. Tzv. Poplewellova závěrečná zpráva z roku 1986 mající za cíl navrhnout opatření, jak zvýšit bezpečnost na stadionech, dospěla k závěru, že nějakému typu identifikačních karet fanouška by měla být věnována pozornost i nadále². Předmětem debat byly tzv. členské karty (*membership card scheme*), které by každého diváka identifikovaly na základě zadaných osobních údajů a příslušnosti k fotbalovému klubu. Hillsborougská tragédie, která se odehrála jen o pár let později, nicméně vedla k opuštění podpory tomuto opatření, což ilustruje závěrečná hodnotící zpráva (známá jako Taylorova zpráva) z roku 1990³. Z tzv. *Football Spectators Act*, který se do té doby velmi výrazně právě na projektu členských karet zakládal, bylo

¹ RADA EVROPY: *European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches* [online], 1985 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/120.htm>.

² HOME OFFICE: *Committee of Inquiry into Crowd Safety and Control at Sports Grounds. Final Report* [online], 1986, s. 46 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://bradfordcityfire.co.uk/wp-content/uploads/2013/02/poplewell-final-report-1986.pdf>.

³ Taylor vyjádřil „závažné pochyby, zda plán dosáhne svého cíle dostat chuligány ze stadionu“ a „ještě silnější pochyby, zda dosáhne svého dalšího cíle skoncovat s fotbalovým chuligánstvím mimo stadiony“. HOME OFFICE: *The Hillsborough Stadium Disaster. 15 April 1989. Inquiry by The Rt Hon Lord Justice Taylor* [online], 1989, s. 73 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.southyorks.police.uk/sites/default/files/hillsborough%20stadium%20disaster%20final%20report.pdf>.

opatření zcela vyjmuto. Tragédie na stadionu Hillsborough totiž ukázala, že vina nemusí ležet jen na fanoušcích samotných, ale i faktorech, jako jsou stav a infrastruktura stadionů a otázka vpouštění fanoušků na stadion a jejich přijetí pořadatelem.

Britové se nakonec rozhodli jít cestou jiných a cílenějších opatření, která byla vyhodnocena jako způsobilější bojovat s fotbalovými chuligány. Je zajímavé, že navzdory britskému renomé v boji proti diváckému násilí je restriktivní ticketing napříč Evropou stále navrhován a podporován jako vysoce efektivní řešení. Nevýjimaje Českou republiku, kde se toto opatření v posledních letech opakovaně stává předmětem debat, kdykoliv se na českých stadionech vyskytnou násilnější incidenty. To symbolicky shrnuje vyjádření šéfa Fotbalové asociace ČR Miroslava Pelty (v souvislosti s prosazováním nizozemského modelu opírajícího se právě o vstupenky na jméno), že „čekat dál na smrtelnou tragédii na stadionech by bylo krajně nezodpovědné“⁴. V České republice nicméně dosud adresný ticketing nebyl zaveden plošně ani zakotven do legislativy. Konkrétní kluby mohou u vybraných rizikových zápasů sami k tomuto kroku přistoupit. Výjimkou bylo aplikování opatření na všechny domácí zápasy Baníku Ostrava během sezony 2014-2015. Tím totiž po násilných incidentech Fotbalová Asociace ČR podmiňovala udělení prvoligové licence tomuto klubu. Fanoušci Baníku mají možnost, nikoliv povinnost, pořídit si také kartu fanouška (Karta Baník Team). Jen s touto kartou je možné zakoupit si lístek i na internetu.⁵

Na Slovensku upravuje adresný ticketing *Zákon ze 4. prosince 2012 o organizování veřejných sportovních utkání a o změně a doplnění některých zákonů*. Ten zavádí u zápasů s tzv. zvláštním režimem⁶ povinnost pro pořadatele zajistit, aby vstupenky pro příznivce hostujícího týmu byly vystaveny na jméno, a aby se tito příznivci na stadion dostali až po ověření, že jejich totožnost odpovídá údajům na vstupence⁷. To vychází z předpokladu, že k protiprávnímu jednání dochází nejčastěji právě v sektoru hostů a zákonodárci argumentují, že podobná úprava existuje také v jiných evropských zemích.⁸ U ostatních zápasů má pořadatel takovou povinnost pouze v případě, že o tom rozhodne sportovní svaz anebo se tak pořadatel rozhodne sám.⁹

Zavádění opatření v evropských zemích nicméně provází značné kontroverze a protesty fanoušků. Některé ze zemí časem od opatření upustily úplně. Cílem následujících odstavců je proto posoudit, s jakými argumenty je opatření prosazováno a jaké argumenty naopak hovoří proti jeho efektivitě. Pozornost bude věnována konkrétním zkušenostem zemí, které tyto nástroje v rámci své bezpečnostní politiky v oblasti diváckého násilí zavedly, a to zejména Anglii, Belgii, Itálii, Nizozemsku, Polsku, ale také Chorvatsku.

⁴ SPORT.CZ: „Zkusme adresný ticketing, čekat dál na smrtelnou tragédii na stadionech už nelze, vyzývá Pelta“ [online], 23-3-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.sport.cz/fotbal/synot-liga/clanek/560240-zkusme-adresny-ticketing-cekat-dal-na-smrtnou-tragedii-na-stadionech-uz-nelze-vyzyva-pelta.html>.

⁵ TÝDEN.CZ: „Novinky na Bazalech: zrušení kotlů, nižší kapacita a lístky na jméno“ [online], 13-5-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/sport/fotbal/gambrinus-liga/novinky-na-bazalech-zruseni-kotlu-nizsi-kapacita-a-listky-na-jmeno_306803.html.

FC BANÍK OSTRAVA: „Karta Baník Team“ [online], 2016 [cit. 2016-2-21]. Dostupné z: <http://fcb.cz/zobraz.asp?t=vstupenky-karta-fcb>.

⁶ Zápas se zvláštním režimem jsou nejen rizikové zápasy, ale také všechny zápasy nejvyšší fotbalové a hokejové ligy, poslední čtyři kola pohárových soutěží v obou zmiňovaných sportech, zápasy s účastí nejméně 4 000 diváků a utkání na sportovištích s kapacitou alespoň 2 000 diváků, přičemž se předpokládá alespoň 90% naplnění kapacity.

⁷ NÁRODNÍ RADA SLOVENSKÉ REPUBLIKY: *Zákon zo 4. decembra 2013 o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, Zbierka zákonov č. 1/2014 [online], 2014, s. 4-5 [cit. 2016-2-21]. Dostupné z: www.zbierka.sk/sk/predpisy/1-2014-z-z.p-35565.pdf

⁸ VLÁDA SLOVENSKÉ REPUBLIKY: *Dôvodová správa k zákonu c. 1/2014 Z. z. (o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov)*, [online], 2013 [cit. 2016-2-21]. Dostupné z: https://www.swimmsvk.sk/sites/default/files/download/p7_dovodova_sprava_k_zakonu_c_1_2014.pdf.

⁹ NÁRODNÍ RADA SLOVENSKÉ REPUBLIKY, ref. 7.

III. IDENTIFIKOVAT, KONTROLOVAT A ODDĚLIT: FOTBAL JAKO RODINNÁ ZÁLEŽITOST

Hlavní důvody zavádění adresného ticketingu a registrace fanoušků za využití tzv. karty fanouška už byly částečně nastíněny výše. Stěžejním cílem je identifikovat diváky. Například v Polsku zákon upravující bezpečnost na stadionech (přijatý s výhledem na hostování EURA 2012) explicitně nařizoval identifikovat diváky sportovních utkání a prvoligovým stadionům zavést systém elektronické identifikace fanoušků, který ztělesňovala právě karta fanouška (*karta kibica*)¹⁰. Identifikace pak slouží vícero účelům. A to efektivnímu oddělení soupeřících fanoušků na stadionu i mimo něj, tak aby nemohlo dojít k jejich promísení a vzájemným střetům. Využívá se pak buď toho, že se každý registruje jako fanoušek konkrétního klubu (to předpokládaly plánované členské karty v Anglii) anebo místa bydliště jako třeba momentálně v Itálii. Fanoušci žijící v regionu hostujícího týmu totiž koupí lístek na takový zápas výhradně na kartu fanouška. V tomto kontextu je opatření směřováno zejména na prevenci.

Dalším účelem je usnadnit usvědčení osoby, která se už na stadionu dopustila výtržností nebo jiného protiprávního chování. Například kyperská vláda dala jasně najevo, že hlavním cílem zavedení identifikační karty fanouška je skoncovat s anonymitou diváků za účelem odhalení pachatelů. K tomu můžou dále napomocet očíslovaná sedadla¹¹ - tak aby bylo možné ke každému přiřadit konkrétní osobu na základě koupeného lístku, bezpečnostní kamery (CCTV) a případně i biometrické technologie na rozpoznávání tváří. V neposlední řadě je identifikace diváků nutná za účelem vynucování opatření zákazu vstupu na stadion. Jeho slabinou je totiž to, že pokud není doprovázeno povinností hlásit se zároveň na policejní stanici (ač i ta může být porušována), je problematické zajistit, aby se nepovolané osoby na stadion stejně nedostaly.

Obecně lze tento cíl identifikace pojímat také jako kontrolu. Karta fanouška v Belgii byla autoritami ospravedlňována například jako „lepší kontrola osob, které představují hrozbu pro bezpečí na stadionu“¹². Mít kontrolu nad tím, kdo jsou držitelé lístků, může být užitečné a někdy nezbytné ještě v jednom ohledu. Bezpečnostní složky tak udržují přehled, kolik fanoušků hostujícího týmu se na zápas chystá. Zajímá je nejen počet, ale zejména to, zda jsou mezi nimi riziková či potenciálně riziková fanoušci. Právě tyto informace můžou rozhodovat o stupni rizikovitosti, který je zápasu přidělen. Od toho se pak odvíjí i to, zda a jak bude probíhat oddělování fanoušků i před zápasem a po jeho skončení a mimo stadion samotný.¹³ Informace o přesném rozmístění fanoušků na stadionu pak také pomáhá rozhodnout, kam přesně umístit *spottery*.¹⁴

¹⁰ RADA EVROPY: *Consultative visit to Poland on the implementation of the Convention* (Stewarding in the context of sports events security). 15-17 November 2010 [online], 2011, s. 38 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/T-RV_2011_05_EN_FINAL_report_consultative_visit_Poland.pdf.

¹¹ To dále předpokládá, že na stadionech nebudou sektory na stání.

¹² MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR: *Circulaire OOP 34 portant les spécifications relatives à l'exécution de l'arrêté royal du 3 novembre 2001 modifiant l'arrêté royal du 3 juin 1999 réglant les modalités de la gestion des billets à l'occasion de matches de football* [online], 2001 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.etaamb.be/fr/circulaire-du-13-novembre-2001_n2001001163.html.

¹³ Nedostatečná informovanost ohledně distribuce lístků mezi fanoušky hostů de facto vedla k tomu, že bezpečnostní složky nepředvídalý násilné střety ve Španělsku v listopadu 2014 mezi *ultras* Atlético Madrid a Deportivem La Coruña. Část lístků šla totiž oficiálnímu fanklubu Deportiva, od něhož je pak získali *ultras*. Bezpečnostní složky se o příjezdu desítek rizikových fanoušků *ultras* Riazor Blues nedozvěděli, a zápas tak nebyl prohlášen za „vysoce rizikový“. V takovém případě se policejní síly aktivizují ne dříve než dvě hodiny před zápasem. *Ultras* obou týmů se však střetli přibližně tři hodiny před zápasem. Jeden člen Riazor Blues následkem utrpených zranění zemřel. SÁMANO, J.: „La policía y el fútbol, en fuera de juego“ [online], *El País*, 30-11-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://deportes.elpais.com/deportes/2014/11/30/actualidad/1417379205_274996.html.

¹⁴ Viz např. RADA EVROPY: *Follow-Up Report by Poland on the recommendations of the Standing Committee following the Consultative Visit on 15 - 17 November 2010* [online], 2012, s. 13 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/T-RV_2011_05_EN_FINAL_report_consultative_visit_Poland.pdf.

Dalším podpůrným argumentem je možnost zabránit falšování a překupování vstupenek, což opět souvisí se schopností efektivně fanoušky soupeřících táborů oddělit. Při podvody se vstupenkami totiž není možné zabránit tomu, že někdo třeba přeprodá svůj lístek do sektoru domácích příznivci hostujícího týmu. Důležitost této problematiky rovněž potvrdily zkušenosti z Heyselovy tragédie.

Často se setkáme také s tvrzením, že identifikace jednoduše přispěje k zajištění nebo alespoň zvýšení bezpečnosti na stadionu. A to v kontextu potřeby zajistit platícím divákům komfort a bezpečí ve smyslu určité bezrizikovosti (*safety*). To bývá ztělesněno v přání dostat na stadion „slušné“ fanoušky. Zejména ty, které divácké násilí na stadionech od jejich návštěvy odrazuje, jako jsou ženy, děti a rodiny. Ilustruje to například tvrzení Pelty, že jejich „zájmem je, aby se fanoušci na stadionu cítili dobře, bezpečně a nebáli se jít na fotbal s celou rodinou“¹⁵. Někdy je tento typ argumentace přímo stavěn proti argumentu kontroly. Třeba tehdejší italský ministr vnitra Maroni prohlásil, že „karta není [...] nástrojem kontroly fanoušků. Je to způsob, jak upřednostnit dobré fanoušky a vynechat ty s jinými myšlenkami, které nemají nic společného s hodnotami sportu“.¹⁶ Zvýšení bezpečnosti lze chápat nejen v tom smyslu, že problémoví fanoušci se na stadion nedostanou. Může být rovněž založeno na předpokladu, že násilnostem zabrání už samotná skutečnost, že si budou „vědomi, že jsou nějakým způsobem sledováni“, a to povede k přehodnocení jejich chování.¹⁷

V souvislosti s argumenty volajícími po zavedení striktní identifikace fanoušků je dobré se podívat, v jakém kontextu docházelo v jednotlivých zemích k přijetí či debatování opatření. V Británii vedla k debatám o přijetí projektu členských karet morální panika provázející období nárůstu projevů subkultury fotbalových chuligánů na stadionech od 60 let. V Itálii byly vstupenky na jméno a na základě předložení identifikačního průkazu zavedeny v roce 2005 pod vlivem série násilných incidentů¹⁸. Italský fotbal nicméně tyto incidenty sužovaly nadále a *ultras* svou nenávist čím dál tím výrazněji obraceli proti policii a státním autoritám. To kulminovalo smrtí policisty Filippa Racitih na zápase Katánie s Palermem v roce 2007. Tentýž víkend byl ve Florencii pobodán fanoušek Livorna.¹⁹ Právě v tomto kontextu byly zavedeny tzv. karty fanouška (*Tessera del Tifoso*). Od sezony 2010/2011 pak povinně pro všechny prvoligové kluby. Dále na Kypru to byly násilnosti během finálového zápasu fotbalového poháru v květnu 2015, které vedly k obnovení rozhodnutí identifikační karty fanouška zavést.²⁰

Opatření je celkem evidentně přijímáno jako nástroj, který má problém násilí na stadionech řešit rychle a efektivně, anebo alespoň takový dojem vyvolat. A to zejména po obdobích, kdy je divácké násilí považováno za problém vyžadující rozhodné a rychlé řešení v souvislosti s násilnějšími incidenty.

¹⁵ SPORT.CZ, ref. 4.

¹⁶ DPA. „Hooligans still haunt Italian football despite fan card“ [online], 2010 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.goalzz.com/?n=75804>.

¹⁷ DEPARTMENT OF INFORMATION SYSTEMS: *The Identity Project an assessment of the UK Identity Cards Bill and its implications* [online], The London School of Economics and Political Science, 2005, s. 111 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://eprints.lse.ac.uk/29117/>.

¹⁸ Fanoušci byli při koupi vstupenky povinni poskytnout na základě identifikačního průkazu (ne nutně občanského průkazu) svoje jméno, příjmení a datum narození. V den zápasu už přitom nebylo možné lístky zakoupit. Obecně však nedocházelo ke striktnímu dodržování tohoto opatření, ani oddělení fanoušků na stadionu.

RADA EVROPY: *Project on Compliance with Commitments Italy's compliance with the Convention* [online], 2008, s. 29, 91 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/T-RV_2008_05_EN_report_visit_Italy_final.pdf.

¹⁹ GUSCHWAN, M. C.: „La Tessera della Rivolta: Italy's failed fan identification card“, *Soccer & Society*, 2013, Vol. 14, No. 2, s. 219-221. ISSN: 1743-9590.

²⁰ Cílem je pak zároveň do tří let podpořit opatření systémem na rozpoznávání tváří, tak aby bylo možné ověřit, že kartu používá skutečně její oprávněný držitel. IN-CYPRUS: „Fan card needed to attend football matches“ [online], 22-5-2015 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://in-cyprus.com/fan-card-needed-to-attend-football-match/>.

IV. MOŽNOSTI A LIMITY RESTRIKTIVNÍHO TICKETINGU

Adresný ticketing a karta fanouška se nesetkaly s pochopením v žádné z evropských zemí, kde byla tato opatření přijata. Naopak vyvolala rozsáhlé protesty fanoušků, které dokázaly překlenovat i meziklubové rivality. I ty měly vliv na rozhodnutí autorit opatření zmírnit, nebo od nich ustoupit úplně. Nemělo by být příliš překvapivé, že argumentů hovořících proti vhodnosti zavedení těchto nástrojů můžeme v diskursu různých aktérů identifikovat mnohem více. Ty se do značné míry navzájem prolínají.

Poměrně komplexní kritiku přinesla už Taylorova zpráva, která dospěla k závěru, že zavedení členských karet nemusí nutně dosáhnout hlavního cíle: zamezit chuligánům ve vstupu na stadion. Dokument v první řadě konstatuje, že opatření by mohlo být neproporční vzhledem k problému, který chce řešit. A to proto, že už v době vydání zprávy došlo k poklesu násilí uvnitř stadionů. Taylor v závěru zprávy upozorňuje, že neexistuje „jediné opatření, které porazí fotbalové chuligánství“ a že tomuto účelu poslouží „méně komplexní a ambiciózní strategie“, jako je kamerový dohled, zákazy vstupu a obecně stíhání zodpovědných osob. Tak budou cíleni jen chuligáni, a nikoli všichni diváci.²¹ Dnes je tomuto názoru nakloněna i Rada Evropy s tím, že „restriktivní ticketing není alternativou k efektivním opatřením na zamezení vstupu“ a že ani tato opatření sama o sobě nemůžou „vytvořit ten typ bezpečné [safe and secure] a přátelské atmosféry, která by pravděpodobně vedla širší vrstvy společnosti k návštěvě zápasů“.²²

To úzce souvisí s kritikou, že opatření budou obtěžovat „slušné“ diváky. To je častá kritika opatření i v České republice. Problém spočívá v tom, že kvůli menšině „problémových“ fanoušků, budou muset všichni diváci podstoupit stejný proces identifikace při koupi lístků.^{23 24} To vede k další nevýhodě spatřované v tom, že část takových fanoušků se může rozhodnout raději na stadion nepříjít. To se týká zejména „svátečních“ diváků. Nejenom, že je opatření můžou odradit, ale v některých případech by vůbec neměli možnost se na stadion dostat, pokud by si lístek nekoupili v předprodeji, nebo nevyřídili kartu fanouška, která navíc bývá jednorázově zpoplatněna. Opatření v některých zemích vlastně bránila spontánnímu rozhodnutí vydat se na zápas. Odrazení „slušných“ fanoušků bylo stěžejním argumentem, proč v Belgii nakonec od karty fanouška odstoupili a stejně tak i v Polsku. Belgický ministr vnitra prohlásil, že opatření bylo mezi fanoušky „extrémně nepopulární, v očividném protikladu s mým cílem udělat z fotbalu příjemnou a rodinnou událost“. Dal zároveň najevo, že v první řadě má být cílena a pokutována právě menšina fanoušků problémových v rovině represivních opatření. U nich však uplatnit „co nejnižší práh tolerance“.²⁵

Opatření má nepopíratelný vliv na snížení návštěvnosti, a tak vede i k nižším příjmům klubů. V některých zemích a klubech přitom zisk z prodeje lístků a permanentních vstupenek stále tvoří nezanedbatelnou část příjmů. K odlivu „občasných“ fanoušků se navíc můžou přidávat organizované skupiny fanoušků (typicky *ultras*) jako nástroj protestu. Ti jsou přitom

²¹ HOME OFFICE, ref. 3, s. 65, 75.

²² RADA EVROPY: *Standing Committee Consultative visit to Croatia, 29-30 November 2013* [online], 2014 [cit. 2015-9-15], s. 20. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/TRV%282014%29%208%20EN_draft_report_consultative_visit_Croatia.pdf.

²³ Kyperský zmocněnec pro ochranu osobních údajů, Yiannos Danielides z toho důvodu dokonce navrhl omezit kartu fanouška v zemi na osoby mezi 15 a 30 lety, s tím, že právě v jejich řadách se nachází největší množství problémových fanoušků. Tvrdil přitom, že toto opatření nebude diskriminující. PSYLLIDES, G.: „Fan card violates rights of majority, says data commissioner“ [online], *Cyprus Mail*, 23-10-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://cyprus-mail.com/2014/10/23/fan-card-violates-rights-of-majority-says-data-commissioner/>.

²⁴ Viz např. SPAAIJ, R.: „Risk, security and technology: governing football supporters in the twenty-first century“, *Sport in Society*, 2013, Vol. 16, No. 2, s 5. ISSN: 1743-0445.

²⁵ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR: *Circulaire OOP 34 portant les spécifications relatives à l'exécution de l'arrêté royal du 20 juillet 2005 réglant les modalités de la gestion des billets à l'occasion des matches de football* [online], 2006 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.etaamb.be/fr/circulaire-du-21-fevrier-2006_n2006000172.html.

často hlavním zdrojem atmosféry na stadionu. Po zavedení karty fanouška se prokazatelně snížila návštěvnost zápasů například v Itálii (už tak nízká kvůli problémům v italském fotbalu v čele s korupčními skandály).²⁶ Tato kritika logicky zpochybňuje ospravedlnování opatření tvrzením, že na stadion budou více chodit „slušní“ fanoušci a rodiny s dětmi. Dílčím problémem pak bylo také to, že opatření mnohdy neumožňovala, aby si skupina lidí, kteří na zápas přišli společně, koupili lístky do stejného sektoru. A to v případě, kdy byli registrováni u rozdílných klubů, nebo neměli trvalé bydliště ve stejném regionu.

Momentálně se i Rada Evropy přiklonila k názoru, že založení politiky prodeje vstupenek na základě karty fanouška může být kontraproduktivní a od návštěvy stadionu odrazovat. Tyto obavy jsou vyjádřeny ve zprávě, která měla Chorvatsku poskytnout potřebná doporučení ohledně jeho bezpečnostní politiky proti diváckému násilí. Zpráva dokonce konstatuje, že registrace fanoušků a karty fanouška mohou být naopak vnímány jako důkaz toho, že navštívit fotbalové utkání bezpečné není.²⁷

Dále ostrou kritiku vyvolávalo komerční využití některých karet fanouška, zejména v Itálii. Karta byla totiž nejdříve prezentována na základě výhod, které nabízí svým držitelům. Kromě koupě lístků na zápas mohla být použita rovněž jako kreditní karta nebo k zisku různých odměn.²⁸ Podle Guschwana tak fanoušky pojímala zároveň „jako možné zločince a spotřebitele“ a „symbolicky kombinovala státní represi a komoditní kulturu: dvě nejnenáviděnější vlastnosti moderního fotbalu [příslušníky] ultras“.²⁹ Právě nevolitelné nastavení karty zároveň jako kreditní bylo nakonec italskou Státní radou posouzeno jako protizákonné.³⁰ Italský úřad pro ochranu osobních údajů pak nařídil, že držitelé těchto karet musí mít možnost „svobodně se rozhodnout, zda povolí použití těchto dat [získaných na základě karty fanouška] také za účelem marketingu a reklamy“.³¹ Zajímavé je, že karta změnila svůj název z karty fanouška (*tessera del tifoso*) na věrnostní kartu (*fidelity card*), což paradoxně ještě více evokuje její komerční využití. Také v Nizozemsku byla v 90. letech karta prezentována jako „servisní“ a mající za cíl zlepšit služby, které klub svým „zákazníkům“ poskytuje.³² Ač toto pojetí karty fanouška může být pro část pravidelných návštěvníků zápasů atraktivní, u části fanoušků kritizujících ostře modernizaci a komercializaci fotbalu vyvolává o to větší odpor.

Nevyhnutelně je pak opatření napadáno z pozice ochrany osobních údajů a možného „sledování“ fanoušků. A to zvláště u identifikačních karet, které v sobě mají zabudovaný čip (typicky technologie RFID). Tak tomu bylo právě u karty fanouška v Itálii. Ten však dle italského úřadu zabývajícího se ochranou osobních údajů bylo možné snímat na vzdálenost maximálně 10 cm od čteček umístěných poblíž turniketů. Nařídil nicméně, že držitelé karet fanouška musí být informováni o tom, jakým způsobem probíhá zpracování dat na základě technologie RFID.³³ Odborníci upozorňovali na to, že karta by vlastně umožňovala sdílet citlivé údaje o fanoušcích mezi vícero subjekty: policií, kluby a bankami.³⁴

Nakonec se kontraproduktivním v boji proti radikálním fanouškům ukázalo i to, že opatření vedla k bezprecedentnímu sjednocení fanoušků, zejména *ultras*, v boji proti novým nástro-

²⁶ DI DOMIZIO, M. - CARUSO, R.: „Hooliganism and Demand for Football in Italy: Attendance and Counterviolence Policy Evaluation“, *German Economic Review*, 2015, Vol. 16, Issue 2, pp. 125. ISSN: 1468-0475.

²⁷ RADA EVROPY, ref. 22, s. 20.

²⁸ GUSCHWAN, ref. 19, s. 223.

²⁹ *Ibid.*, s. 224.

³⁰ CARUSO, R. - DI DOMIZIO, M.: *Hooliganism and demand for football in Italy. Evidence for the period 1962-2011* [online], Quaderno n. 62/novembre 2012, Istituto di Politica Economica, Università Cattolica del Sacro Cuore, s. 15 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://istituti.unicatt.it/politica_economica_ISPE0062.pdf.

³¹ GARANTE PER LA PROTEZIONE DEI DATI PERSONALI: *Tessera del tifoso: più garanzie per i supporter* [online], 2011 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.garanteprivacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/1780541>.

³² SPAAIJ, ref. 24, s. 4-5.

³³ GARANTE, ref. 31.

³⁴ GUSCHWAN, ref. 19, s. 223.

jům. Nejvíce to bylo patrné opět v Itálii.³⁵ Stejný dopad vyvolal restriktivní ticketing v Chorvatsku, kde bylo shledáno, že síla odporu „odrazuje tisíce potenciálních slušných fanoušků od návštěv i ostře sledovaných zápasů“.³⁶ Je tedy otázka, zda je možné dosáhnout efektivity opatření bez spolupráce s organizovanými skupinami fanoušků. Například na Kypru je nedůvěra a polarizace mezi fanoušky, policií a kluby považována jako do značné míry znemožňující „udržitelná řešení“ v politice proti diváckému násilí.³⁷ Karta fanouška (*Fancard*) byla zvažována i ve Švýcarsku a podle oficiálních dokumentů byl motivem k nepřistoupení k opatření (hodnoceného přitom jako způsobitelného cíle identifikace dosáhnout) kromě vysokých nákladů právě fakt, že odhadované šance na přijetí opatření fanoušky byly chabé.³⁸

Tato opatření s sebou tedy téměř nevyhnutelně přináší množství potenciálních nevýhod a rizik. Zásadní je tak otázka, zda i jim navzdory může opatření sloužit svému prvořadému cíli: zvýšení bezpečnosti a omezení projevů diváckého násilí. Taylorova zpráva dochází k závěru, že nikoli. Konstatuje, že ke snížení násilností na stadionech už přispěl kamerový dohled. Výtržnosti se nicméně přesunuly mimo stadion samotný, protože mnoho chuligánů k nim nutně samotný fotbal nepotřebuje. Taylor byl skeptický, že by opatření mělo nějaký dopad právě na dění mimo stadiony samotné a vyjádřil navíc obavy, že opatření v krátkodobém horizontu „může vlastně zvýšit potíže mimo stadiony“.³⁹ Stejně tak v Belgii nakonec konstatovali, že ticketing postavený na identifikační kartě fanouška „nevedl ke kýženým výsledkům v oblasti bezpečnosti“.⁴⁰ Také tam vedla opatření proti fotbalovým chuligánům, včetně ticketingu, k přesunu výtržností do okolí stadionů.⁴¹ V zemi proto následně zavedli tzv. bezpečnostní perimetry kolem stadionu, na které se bezpečnostní opatření vztahují. Problém spočívá především v tom, že případné incidenty mimo samotný stadion a perimetr se mnohem obtížněji kontrolují.⁴² Situační prevence tady jasně ukazuje svoje limity, kdy zabezpečení určitého prostoru, může zároveň činit méně bezpečným jiná prostředí. Přesun problému jinam pak nemusí být efektivním řešením a úspěchem.

„Přelití násilí“ do jiných prostředí je však jen jednou z možných reakcí fanoušků na zavedení opatření. Rozhodně nelze vyloučit, že si tito najdou způsob, jak omezující pravidla obcházet. Taylorova zpráva v souvislosti s navrhovanými členskými kartami konstatuje, že vzhledem k tomu, že cílem plánu je porazit chuligány, „je třeba předpokládat, že se chuligáni budou snažit porazit tento plán“ a opatření tedy musí být „odolné vůči [jejich] vynalézavosti a odhodlání“. Varuje zároveň, že tuto podmínku musí opatření splňovat „ne většinu času, ale po celou dobu“ a že „pokud by to nemělo být splněné zcela, možné bezpečnostní dopady by byly opravdu vážné“.⁴³ To bylo viditelné zejména v Nizozemsku. Tam byly povinné členské „klubové karty“ testovány v pěti klubech už v roce 1989. Hned první den se však mnoha fanouškům povedlo opatření obejít, a došlo tak k jeho odložení. Podobné opatření bylo znovu zave-

³⁵ Srovnej např. GUSCHWAN, ref. 19, s. 215, 216.

³⁶ RADA EVROPY, ref. 22, s. 20.

³⁷ RADA EVROPY: *Consultative visit to Cyprus on the implementation of the Convention. 11-14 April 2013* [online], 2013 [cit. 2015-9-15], s. 28. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/TRV%20%282013%2915Final_%20EN_Draft_report_Consultative%20visit_Cyprus_April_2013.pdf.

³⁸ CONFÉRENCE DES DIRECTRICES ET DIRECTEURS DES DÉPARTEMENTS CANTONAUX DE JUSTICE ET POLICE: *Concordat instituant des mesures contre la violence lors de manifestations sportives du 15 novembre 2007; modification du 2 février 2012* [online], 2012 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.kkjpd.ch/?action=get_file&resource_id=2eb.

³⁹ HOME OFFICE, ref. 3, s. 72-73.

⁴⁰ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR, ref. 25.

⁴¹ SPF INTÉRIEUR: *Étude du supportérisme et des manifestations de violence dans et autour des stades de football en Belgique* [online], 2006, s. 13 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: https://besafe.ibz.be/NL/Academici/onderzoek_recherche/Documents/Rapport%20final%20Hool.pdf.

⁴² Ibid., s. 7-8.

⁴³ HOME OFFICE, ref. 3, s. 70-71.

deno jako povinné pro prvoligové fotbalové kluby od sezony 1996-97. Někteří fanoušci znovu dokázali opatření obejít, a to i ti s uloženým zákazem vstupu. Využívali přitom pomoci svých známých, ale i neformálních dohod s místní policií nebo funkcionáři klubu výměnou za slib zdržet se nevhodného chování.⁴⁴ Spaaij tvrdí, že odhodlaní chuligáni „jsou vynalézaví v obcházení bezpečnostních opatření“ a důsledkem toho je teď jejich chování „víc plánované a přímočaré“.⁴⁵ K porušování docházelo i v Belgii, kde si například někteří fanoušci byli schopní obstarat více karet, třeba na identitu dalších členů rodiny. To umožňovala i skutečnost, že při vstupu na stadion, už se identita držitele lístku znovu neověřovala.⁴⁶ To vedlo k pochybám, zda je takto nastavený ticketing vůbec adresný.

Rada Evropy na základě zkušeností jednotlivých zemí došla k závěru, že politika ticketingu může hrát klíčovou roli v oblasti identifikace, potrestání a vyloučení pachatelů a v „rozptýlení rizikových skupin“. To však podle jejích závěrů neplatí bezpodmínečně ve všech kontextech. Upozorňuje, že platnost tohoto tvrzení závisí na tom, zda stadiony nabízejí bezpečí (ve smyslu jak infrastruktury, tak veřejného pořádku) a dále na „nastavení ticketingu, které nabízí pobídky v kontextu poměrně vysoké poptávky po lístcích“. To shledává chybějícím právě v Chorvatsku⁴⁷. Prosazován je tak - v souladu rovněž se závěry Taylorovy zprávy - integrovaný přístup, kdy jsou zároveň adresovány a pojímány jako na sobě závisící bezpečí diváků na stadionech, veřejný pořádek a servis návštěvníkům.⁴⁸ Tento závěr by mohl být relevantní i pro Českou republiku nebo Slovensko.

Právě Anglie se vydala směrem zajištění bezpečnosti diváků na stadionech ve smyslu modernizace stadionů a zvyšování komfortu namísto restriktivního ticketingu⁴⁹. Při debatách kolem členských karet byl nakonec jedním z klíčových argument, že by těmito opatřeními mohlo dojít ke zpomalení průchodu turnikety. Anebo by technologie mohla selhat úplně. To by mohlo bezprostředně před zahájením zápasu vést k tlačenicím a výtržnostem⁵⁰. V konečném důsledku by tak opatření mohla rizikovou situaci paradoxně vyvolat.

Nakonec je třeba zdůraznit ještě jeden aspekt. Opuštění karty fanouška na plošné úrovni nemusí nutně vést ke zmírnění opatření na úrovni jednotlivých klubů. Například v Belgii dali při rušení karty velmi explicitně najevo, že teď „zodpovědnost [...] spadá zcela na pořadatele“.⁵¹ Může tak být v zájmu klubů ponechat opatření do určité míry v platnosti, tak aby se vyhnuly případným finančním i jiným sankcím. Navíc zde byla uvalena odpovědnost za chování konečného držitele vstupenky na jejího původního kupce.⁵²

⁴⁴ SPAAIJ, ref. 24, s. 4, 17.

⁴⁵ Ibid., s. 18.

⁴⁶ LAUWENS, J-F. - JOSEPHY, V. - PIRAUX, S.: „Football Haro sur la carte de supporter“ [online], *Le Soir*, 29-1-2002 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://archives.lesoir.be/football-haro-sur-la-carte-de-supporter-securite-un-nom_t-20020129-Z0LFFX.html.

SPF INTÉRIEUR, ref. 41, s. 96.

⁴⁷ RADA EVROPY, ref. 22, s. 20.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Celkový proces modernizace anglických stadionů a fotbalu obecně je však ostře kritizován v kontextu „zburžoaznění“ a „komercializace“ fotbalu. Předmětem kritiky jsou zejména ceny lístků, kontrolovaná atmosféra v ochozech a celkově řízení klubů a jejich vlastnické struktury.

⁵⁰ HOME OFFICE, ref. 3, s. 65.

⁵¹ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR, ref. 25.

⁵² To dobře ilustruje skutečnost, že i když v Belgii došlo v průběhu povinného využívání karet fanouška k uvolnění pravidel prodeje vstupenek, mnohé kluby přesto ponechaly v platnosti ta původní přísnější. MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR, ref. 25.

V. ZÁVĚR A DISKUSE: ADRESNÝ TICKETING A KARTA FANOUŠKA V KONTEXTU SITUAČNÍ PREVENCE

Debaty o adresném ticketingu a kartě fanouška jsou poměrně komplexní a odehrávají se ve více argumentačních rovinách. Dosavadní zkušenosti nicméně jasně dokazují, že tyto nástroje nemohou sloužit jako efektivní řešení diváckého násilí. To není opatřeními eliminováno, ale přinejlepším přesunuto do jiných kontextů, časově i prostorově vzdálenějších od samotného utkání. Jak už konstatovala Taylorova zpráva, systém členských karet by neměl být přijímán, dokud není zaručena jeho 100% efektivita. Té se zatím dosáhnout nepovedlo a fanoušci vždy přišli na způsob, jak nastavená pravidla obcházet. Ať už jejich porušováním nebo neformální dohodou s autoritami. Ukazuje se, že je třeba nepodceňovat protestní potenciál organizovaných skupin fanoušků. Podobnými opatřeními se navíc konfliktní linie mezi fanoušky a bezpečnostními složkami dále posiluje. Poměrně důležitým faktorem v rozhodnutích od opatření ustoupit, anebo ho ani nezavádět, byl výrazný úbytek diváků přičítaný právě těmto nástrojům. Tento aspekt může být více než relevantní právě u zemí, jako je Česká republika nebo Slovensko, kde je obecně poptávka po fotbalových zápasech nižší. Restriktivní ticketing může naopak fungovat jen za určitých okolností. Významní aktéři v boji s diváckým násilím, jako je Anglie nebo Rada Evropy, explicitně jako tuto podmínku prezentují zlepšení infrastruktury stadionů a zajištění bezpečí a komfortu diváků za současné vysoké poptávky fanoušků po zápasech.

O opatření může být vhodné uvažovat i v termínech tzv. situační prevence.⁵³ Ta se výrazně promítla do opatření proti fotbalovým chuligánům, jako je zejména striktní segregace fanoušků, využívání kamerových systémů, zavedení turniketů a prohlídek při vstupu na stadion. V tomto kontextu pak vstupenky na jméno a karta fanouška napomáhají právě efektivnímu oddělení fanoušků, ale také jejich identifikaci (při vstupu na zápas, ale i během něho) a kontrole. To vše má vést k jejich přehodnocení nežádoucího chování s ohledem na možné zisky a rizika. Existují nicméně závažné důvody domnívat se, že situační prevence ve vztahu k fotbalovému násilí sama o sobě nespĺňuje svůj cíl deviantnímu a delikventnímu chování předcházet. Např. Hayward tvrdí, že situační prevence u tzv. „expresivních“ zločinů, včetně fotbalového chuligánství, nefunguje. A to právě proto, že situační prevence opírající se o teorii racionální volby nedokáže pracovat s čistě emocionální a iracionální motivací pachatele, jako je prostá snaha zažít určité vzrušení. Autor ilustruje neadekvátnost tohoto přístupu neschopností bezpečnostních složek předvídat nové vzory kriminálního chování a reagovat na ně.⁵⁴ To platí i v případě diváckého násilí, které nemizí, ale spíše nabývá pozměněných forem a přesouvá se do jiných prostředí.

V tomto kontextu je důležité vnímat také zavádění opatření, jako je právě karta fanouška, a to v souvislosti s protesty fanoušků proti modernizaci a komercializaci fotbalu. Nejnenáviděnějším projevem těchto proměn fotbalového světa jsou korupční skandály. Tento typ motivace se bezesporu do značné míry odehrává právě v expresivní rovině, kterou dle Haywarda situační prevence nedokáže reflektovat. Existují případy, kdy ignorování této motivace protes-

⁵³ Situační prevence je „užitím opatření namířených na velmi specifické formy zločinu, které zahrnují řízení, přízpůsobení a manipulaci bezprostředního okolí, ve kterém se zločin vyskytuje... tak aby byly omezeny příležitosti pro tyto zločiny“. Hough, et al. 1980, cit. dle HAYWARD, K.: „Situational Crime Prevention and its Discontents: Rational Choice Theory versus the ‘Culture of Now’“, *Social Policy & Administration*, 2007, Vol. 41, No. 3. ISSN: 1467-9515. Tento přístup začal být využíván v kontextu změny dominantního modelu kontroly kriminality v 70. letech. Hlavní změnou byl odklon pozornosti od pachatele, který je nově vnímán jako nenapravitelný. Zvýšená pozornost je naopak věnována veřejnosti a obětem (i potenciálním) zločinu. Cílem je omezit strach z kriminality, a nikoli kriminalitu jako takovou. Existuje tendence riziku proaktivně předcházet, identifikovat ho a kontrolovat. Častá příčina kriminality je spatřována právě v nedostatku kontrol. V duchu teorie racionální volby je tedy cílem případnému narušení zákonnosti klást maximální možné překážky. A to za předpokladu, že potenciální pachatelé přemýšlí o svém chování v termínech zisků a nákladů (respektive rizik). Tyto znaky lze snadno vypátrat i v politice proti diváckému násilí. GARLAND, D.: 2001. *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press. ISBN: 0-19-829937-0.

⁵⁴ HAYWARD, ref. 53.

tů a násilných incidentů fanoušků vedla ke spirále odvetných opatření autorit a následných reakcí fanoušků, které pak mohou přijatá opatření zase legitimizovat, případně ospravedlnit přijetí dalších. Zářný příklad představuje Kypr. Tam vedly korupční skandály i k bombovým útokům na rozhodčí a jejich blízké. Ty pak dle autorit přijetí karty fanouška ospravedlňovaly.⁵⁵

Na závěr textu může být přínosné inspirovat se výsledky analýzy, kterou si o efektivitě místních opatření proti diváckému násilí nechalo vypracovat nizozemské Ministerstvo vnitra. Také ta tvrdí, že efekt omezování prodeje vstupenek je spíše nízký, a že fanoušci upřednostňují přístup nazývaný jako „vysoká důvěra - vysoký trest“ (*high trust high penalty*). Tedy více svobody doprovázené však tvrdými tresty v případě jejího zneužití a porušení nastavených pravidel. Tresty musí nicméně respektovat zásadu proporcionality, tak aby nakonec nebyly kontraproduktivní.⁵⁶ Jak je patrné z předchozí kapitoly, stejný přístup v duchu nulové tolerance přijala Belgie v okamžiku, kdy od identifikačních karet ustoupila.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vstupenky na jméno; karta fanouška; restriktivní ticketing; divácké násilí; bezpečnostní politika; situační prevence zločinu.

KEY WORDS

Nominative tickets; fan identification card; restrictive ticketing; spectator violence; security policy; situational crime prevention.

POUŽITÁ LITERATURA

1. CARUSO, R. - DI DOMIZIO M.: *Hooliganism and demand for football in Italy. Evidence for the period 1962-2011* [online], Quaderno n. 62/novembre 2012, Istituto di Politica Economica, Università Cattolica del Sacro Cuore [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://istituti.unicatt.it/politica_economica_ISPE0062.pdf.
2. CONFÉRENCE DES DIRECTRICES ET DIRECTEURS DES DÉPARTEMENTS CANTONAUX DE JUSTICE ET POLICE: *Concordat instituant des mesures contre la violence lors de manifestations sportives du 15 novembre 2007; modification du 2 février 2012* [online], 2012 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.kkjpd.ch/?action=get_file&resource_id=2eb.
3. DEPARTMENT OF INFORMATION SYSTEMS: *The Identity Project an assessment of the UK Identity Cards Bill and its implications* [online], The London School of Economics and Political Science, 2005 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://eprints.lse.ac.uk/29117/>.
4. DI DOMIZIO, M. - CARUSO, R.: „Hooliganism and Demand for Football in Italy: Attendance and Counterviolence Policy Evaluation“, *German Economic Review*, 2015, Vol. 16, Issue 2. ISSN: 1468-0475.
5. DPA.: „Hooligans still haunt Italian football despite fan card“ [online], 2010 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.goalzz.com/?n=75804>.

⁵⁵ Ke dvěma z pěti útoků se v březnu 2015 přihlásila skupina pod jménem „Armed Gate Niners Urban Guerillas“, který odkazuje ke vstupu na stadionu využívaného týmem Nicosie, ačkoliv napojení skupiny na tento tým není prokázáno. Skupina v prohlášení kritizuje právě korupci ve sportovním světě, hovoří o začátku „ozbrojeného boje proti zkaženému současnému kyperskému fotbalu“. HADJICOSTIS, M.: „Cyprus group claims responsibility for 2 referee bombings“ [online], *AP News*, 5-3-2015 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://bigstory.ap.org/article/99e6b7ae1a0349ecafbcd834f96f2f0/cyprus-group-claims-responsibility-2-referee-bombings>.

⁵⁶ FERWERDA, H et al.: *Reaching the goal? A research on the effects of measures taken against professional football-related violence and nuisance* [online]. Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014, s. 5 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <https://english.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2329-effectiviteit-maatregelen-voetbalgerelateerde-overlast-en-geweld.aspx>.

6. FC BANÍK OSTRAVA: „Karta Baník Team“ [online], 2016 [cit. 2016-2-21]. Dostupné z: <http://fcb.cz/zobraz.asp?t=vstupenky-karta-fcb>.
7. FERWERDA, H. et al.: *Reaching the goal? A research on the effects of measures taken against professional football-related violence and nuisance* [online]. Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <https://english.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2329-effectiviteit-maatregelen-voetbalgerelateerde-overlast-en-geweld.aspx>.
8. GARANTE PER LA PROTEZIONE DEI DATI PERSONALI: *Tessera del tifoso: più garanzie per i supporter* [online], 2011 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.garanteprivacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/1780541>.
9. GARLAND, D.: 2001. *The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press. ISBN: 0-19-829937-0.
10. GUSCHWAN, M. C.: „La Tessera della Rivolta: Italy’s failed fan identification card“, *Soccer & Society*, 2013, Vol. 14, No. 2, s. 215-229. ISSN: 1743-9590.
11. HADJICOSTIS, M.: „Cyprus group claims responsibility for 2 referee bombings“ [online], *AP News*, 5-3-2015 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://bigstory.ap.org/article/99e6b7ae1a0349ecafbcdb834f96f2f0/cyprus-group-claims-responsibility-2-referee-bombings>.
12. HAYWARD, K.: „Situational Crime Prevention and its Discontents: Rational Choice Theory versus the ‘Culture of Now’“, *Social Policy & Administration*, 2007, Vol. 41, No. 3, pp. 232-250 ISSN: 1467-9515.
13. HOME OFFICE: *Committee of Inquiry into Crowd Safety and Control at Sports Grounds. Final Report* [online], 1986 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://bradfordcityfire.co.uk/wp-content/uploads/2013/02/popplewell-final-report-1986.pdf>.
14. HOME OFFICE: *The Hillsborough Stadium Disaster. 15 April 1989. Inquiry by The Rt Hon Lord Justice Taylor* [online], 1989 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.southyorks.police.uk/sites/default/files/hillsborough%20stadium%20disaster%20final%20report.pdf>.
15. IN-CYPRUS: „Fan card needed to attend football matches“ [online], 22-5-2015 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://in-cyprus.com/fan-card-needed-to-attend-football-match/>.
16. LAUWENS, J.-F. - JOSEPHY, V. - PIRAUX, S.: „Football Haro sur la carte de supporter“ [online], *Le Soir*, 29-1-2002 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://archives.lesoir.be/football-haro-sur-la-carte-de-supporter-securite-un-nom_t-20020129-Z0LFFX.html.
17. MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR: *Circulaire OOP 34 portant les spécifications relatives à l'exécution de l'arrêté royal du 3 novembre 2001 modifiant l'arrêté royal du 3 juin 1999 réglant les modalités de la gestion des billets à l'occasion de matches de football* [online], 2001 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.etaamb.be/fr/circulaire-du-13-novembre-2001_n2001001163.html.
18. MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR: *Circulaire OOP 34 portant les spécifications relatives à l'exécution de l'arrêté royal du 20 juillet 2005 réglant les modalités de la gestion des billets à l'occasion des matches de football* [online], 2006 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.etaamb.be/fr/circulaire-du-21-fevrier-2006_n2006000172.html.
19. NÁRODNÍ RADA SLOVENSKE REPUBLIKY: *Zákon zo 4. decembra 2013 o organizovaní verejných športových po dujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, Zbierka zákonov č. 1/2014 [online], 2014 [cit. 2016-2-21]. Dostupné z: www.zbierka.sk/sk/predpisy/1-2014-z-z-p-35565.pdf.
20. PSYLLIDES, G.: „Fan card violates rights of majority, says data commissioner“ [online], *Cyprus Mail*, 23-10-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://cyprus-mail.com/2014/10/23/fan-card-violates-rights-of-majority-says-data-commissioner/>.
21. RADA EVROPY: *European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches* [online], 1985 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/120.htm>.

22. RADA EVROPY: *Project on Compliance with Commitments Italy's compliance with the Convention* [online], 2008 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/T-RV_2008_05_EN_report_visit_Italy_final.pdf.
23. RADA EVROPY: *Follow-Up Report by Poland on the recommendations of the Standing Committee following the Consultative Visit on 15 - 17 November 2010* [online], 2012 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/T-RV_2011_05_EN_FINAL_report_consultative_visit_Poland.pdf.
24. RADA EVROPY: *Consultative visit to Cyprus on the implementation of the Convention. 11-14 April 2013* [online], 2013 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/T-RV%20%282013%2915Final_%20EN_Draft_report_Consultative%20visit_Cyprus_April_2013.pdf.
25. RADA EVROPY: *Standing Committee Consultative visit to Croatia, 29-30 November 2013* [online], 2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/sport/Commitments/violence/T-RV%282014%29%208%20EN_draft_report_consultative_visit_Croatia.pdf.
26. SÁMANO, J.: „La policía y el fútbol, en fuera de juego“ [online], *El País*, 30-11-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://deportes.elpais.com/deportes/2014/11/30/actualidad/1417379205_274996.html.
27. SPAAIJ, R.: „Risk, security and technology: governing football supporters in the twenty-first century“, *Sport in Society*, 2013, Vol. 16, No. 2. ISSN: 1743-0445.
28. SPF INTÉRIEUR: *Étude du supportérisme et des manifestations de violence dans et autour des stades de football en Belgique* [online], 2006, [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: https://besafe.ibz.be/NL/Academici/onderzoek_recherche/Documents/Rapport%20final%20Hool.pdf.
29. SPORT.CZ: „Zkusme adresný ticketing, čekat dál na smrtelnou tragédii na stadiónech už nelze, vyzývá Pelta“ [online], 23-3-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: <http://www.sport.cz/fotbal/synotliga/clanek/560240-zkusme-adresny-ticketing-cekat-dal-na-smrtelnou-tragedii-na-stadionech-uz-nelze-vyzyva-pelta.html>.
30. TÝDEN.CZ: „Novinky na Bazalech: zrušení kotlů, nižší kapacita a lístky na jméno“ [online], 13-5-2014 [cit. 2015-9-15]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/sport/fotbal/gambrinusliga/novinky-na-bazalech-zruseni-kotlu-nizsi-kapacita-a-listky-na-jmeno_306803.html.
31. VLÁDA SLOVENSKE REPUBLIKY: *Dôvodová správa k zákonu c. 1/2014 Z. z. (o organizovaní verejných športových podujatí a o zmene a doplnení niektorých zákonov)*, [online], 2013. Dostupné z: https://www.swimmsvk.sk/sites/default/files/download/p7_dovodova_sprava_k_zakonu_c._1_2014.pdf.

KONTAKTNÍ ÚDAJE AUTORKY

Mgr. Vendula Divišová

Interní doktorandka

Fakulta sociálních studií, Masarykova Univerzita, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika

Telefon: +420 728 25 25 46

E-mail: venduladivisova@email.cz